Lespakket Ridder Florian

In dit lespakket vind je het educatief materiaal van theatergroep Heer Otto bij de voorstelling “Ridder Florian”. Naast het lezen van de bestaande Ridder Florian prentenboeken van Marjet Huiberts en Philip Hopman, kun je met deze lesideeën met *Ridder Florian* en de thema’s uit de voorstelling aan de slag in de klas. Het lespakket is opgebouwd uit de volgende onderdelen, lessuggesties voor voor de voorstelling, na de voorstelling, verwerkingslessen en bijlage. (Tip: Kijk op de website voor de persfoto’s om na te praten met behulp van foto’s als visuele ondersteuning)

Leren de kinderen de vormen met Hertog Jan? Praten en tekenen ze over hun angsten net als Ridder Florian? Spelen ze verstoppertje met Heer de Lange? Leren ze stevig staan dankzij de liedjes van de voorstelling en leren ze het verhaal van A-Z na te vertellen tot Ridder Florian bij het oude vrouwtje uitkomt? Alle lessen uit dit lespakket zijn gekoppeld aan de algemene onderwijsdoelen en geschikt voor groep 1 t/m 4. Per oefening is dit aangegeven met onderstaande symbolen.

Rekenen/ Wiskunde

In onze lessen wordt gewerkt aan kerndoelen 23-33

Taal

In onze lessen wordt gewerkt aan kerndoelen 1-4-5-9-12

Oriëntatie op jezelf en de wereld

In onze lessen wordt gewerkt aan kerndoelen 34

Kunstzinnige oriëntatie

In onze lessen wordt gewerkt aan kerndoelen 54

Wij wensen jullie veel plezier met de lessen en het bezoek aan onze voorstelling.

Lidion Zierikzee en Rick Schellinkhout
Artistieke leiding Theatergroep Heer Otto

De inhoud van dit lespakket is gemaakt door Byonda Spekman

Inhoudsopgave

Voor de voorstelling	Blz 3
Na de voorstelling	Blz
Verwerking	Blz
Bijlagen	Blz

Voor de voorstelling

Om de kinderen voor te bereiden op de voorstelling hebben we een aantal lessuggesties om vooraf aan de voorstelling met de leerlingen te doen. U kunt ze makkelijk tussendoor doen bijv. voorlezen tijdens het eten/drinken of in de week voorafgaand aan de voorstelling elke dag een personage voorstellen of elke dag een woordenschatkaart aanbieden. Het is bedoeld om het optimale uit de voorstelling te halen en uiteraard de leerlingen vast te enthousiasmeren.

- **In één zucht Ridder Florian uit. Lees vast een paar verhalen voor**

Juf of Meester heeft alvast het boek van Ridder Florian gevonden. Het is niet precies als de voorstelling, maar door naar deze grappige verhalen te luisteren kom je wel vast een beetje in de sfeer van de voorstelling. Veel luisterplezier.

Vakgebied	Taal - boekoriëntatie
Leerdoel	De leerlingen voorspellen een boek op basis van de omslag (vooraf) *Kerndoel 4* *De leerlingen leren informatie te achterhalen in informatieve en instructieve teksten, waaronder schema's, tabellen en digitale bronnen. (voorspellen)* ***Kerndoel 9*** *De leerlingen krijgen plezier in het lezen en schrijven van voor hen bestemde verhalen, gedichten en informatieve teksten.*
Werkvorm	Klassikale leerkracht gebonden activiteit voor de hele groep
Benodigdheden	Het boek Ridder Florian (het gaat om het eerste boek)
Voorbereiding	Kies een aantal verhalen uit en lees deze eerst even door ivm de rijm.
Ruimte	In het klaslokaal
Duur	Per verhaaltje 10-15 minuten

Kijk met de leerlingen naar de kaft of de eerste bladzijde van een verhaal. Laat de leerlingen voorspellen waar het boek/verhaal over gaat. Benoem de titel van het verhaal en bespreek met de leerlingen of ze nu al meer weten of kunnen voorspellen.

Lees het verhaal voor en stel indien gewenst tussendoor vragen ter verduidelijking. Bespreek na afloop met de kinderen over wie het verhaal ging en wat er in het verhaal gebeurde. Klopt onze voorspellingen?

Zorg dat de verhalen met daarin Heer de Lange, Hertog Han, de Draak en het oude vrouwtje aanbod komen. Bereid de leerlingen erop voor dat het verhaal van de voorstelling niet precies zoals in het boek is. Ridder Florian maakt steeds nieuwe avonturen mee.

- **Even voorstellen! Wie is wie? Maak vast kennis met de personages**

Hooggeëerd publiek (dat ben jij zometeen), mag ik je voorstellen aan…..Ridder Florian, Gerárd, Heer de Lange, Hertog Han, de Draak en het oude vrouwtje. Je zal ze snel ontmoeten in de voorstelling die je binnenkort gaat zien.

Vakgebied	Taal - oriënteren op een verhaal
Leerdoel	De leerlingen maken kennismaking met de personages van de voorstelling, zodat ze goed voorbereid naar de voorstelling gaan. ***Kerndoel 1*** De leerlingen leren informatie te verwerven uit gesproken taal. Ze leren tevens die informatie, mondeling of schriftelijk, gestructureerd weer te geven.
Werkvorm	Klassikaal en leerkracht geboden activiteit
Benodigdheden	Personage kaarten (bijlage blz. 23 -29)
Voorbereiding	Print de personage kaarten uit of zet ze klaar op het digibord
Ruimte	In eigen klaslokaal
Duur	30 minuten

Bespreek met de leerlingen de personage kaarten. Voor de hogere groepen is het leuk om de leerlingen kijkvragen te laten bedenken. Waar ga je op letten bij de personages tijdens de voorstelling?

- **Moeilijk woorden, die leer ik zo**

In de voorstelling komen wat moeilijke woorden voor. Misschien ken jij ze al, zo niet dan zal de juf of meester ze graag aan de je uitleggen. Als je de woorden kent, dan is de voorstelling nog leuker.

Vakgebied	Taal - woordenschat
Leerdoel	De leerlingen vergroten hun woordenschat m.b.t. tot de voorstelling Ridder Florian (Thema Ridders en Kastelen).

	Kerndoel 12 *De leerlingen verwerven een adequate woordenschat en strategieën voor het begrijpen van voor hen onbekende woorden. Onder 'woordenschat' vallen ook begrippen die het leerlingen mogelijk maken over taal te denken en te spreken.*
Werkvorm	Klassikale leerkracht gebonden activiteit voor de hele groep (extra verwerking - coöperatieve werkvorm mix en koppel)
Benodigdheden	Woordenschatkaarten (bijlage blz.30 -37) (voor de coöperatieve werkvorm knip de kaartjes, (bijlage blz. 38)
Voorbereiding	Bekijk de woorden en plan in wanneer en op welke wijze je ze wilt aanbieden
Ruimte	In het klaslokaal
Duur	Één les van 30 minuten of verspreid over de week elke keer een woord a 5 minuten. (Coöperatieve werkvorm mix en koppel 20 minuten)

Aan de hand van de uw groep en programma maakt u een keuze of de woordenschatkaarten in één keer wilt aanbieden of elke dag één of twee woorden. Vooral voor groepen met veel NT2 leerlingen is het aan te raden deze woorden wel te bespreken. Bespreek de woorden en maak met de leerlingen samen een woordweb of moeilijke woordenlijst.

Als de woorden goed zijn ingeoefend is er nog een verwerkingsmogelijkheid middels de coöperatieve werkvorm Mix en Koppel. Zorg vooraf dat je de plaatjes uit de bijlage 2x heeft uitgeprint en uitgeknipt hebt. Geef een aantal leerlingen één kaartje. De leerlingen (met een kaartje) lopen door het lokaal en mixen drie keer hun kaartje. Dit betekend dat ze op u teken hun kaartje met iemand anders ruilen. Ze benoemen dan welk kaartje ze weggeven. Na drie keer geruild/gemixt te hebben. Zeg je “koppel” de leerlingen zoeken dan de leerling met hetzelfde plaatje. Ook nu benoemen ze weer eerst wel kaartje zij hebben. Hebben de leerlingen elkaar gevonden, dan gaan ze samen zitten of stil staan.

Laat de leerlingen ter afsluiting als koppel hun plaatje benoemen.

- **‘Adem in en uit’ luister vast een keer naar het lied**

In de voorstelling zitten verschillende liedjes. Dit is daar één van. Als je goed luistert hoor je al een beetje waar de voorstelling over gaat. Je mag hem vast leren, hopelijk schrikt Ridder Florian er niet al te veel van als jullie straks al mee kunnen zingen.

Vakgebied	Muziek - zingen

Leerdoel	De leerlingen leren het liedje ‘Adem in en uit’ en bereiden zich voor op de voorstelling. ***Kerndoel 54*** *De leerlingen leren beelden, muziek, taal, spel en beweging te gebruiken,* *om er gevoelens en ervaringen mee uit te drukken en om er mee te communiceren.* ● *betekenisvolle onderwerpen en thema's uit de verschillende leergebieden en de directe belevingssfeer van de kinderen.* ● *Bijvoorbeeld: je eigen lijf, mensen, dieren, seizoenen, het weer, water, de zee, speelgoed, feest, sprookjes en verhalen, gedichten, prentenboeken, materiaal als inspiratiebron.*
Werkvorm	Klassikaal
Benodigdheden	De link met liedje ‘Adem in en uit’ (liedjes te vinden op www.heerotto.nl bij Ridder Florian)
Voorbereiding	Test van te voren of het liedje werkt op je digibord
Ruimte	In het eigen klaslokaal
Duur	10-30 minuten (afhankelijk van uw tijd en doel)

Het liedje ‘Adem in en uit’ is de afsluiting van de voorstelling, maar geeft ook al wat inhoud weg over het thema van de voorstelling. Luister samen met de leerlingen naar het liedje en speculeer waar de voorstelling over zou gaan. Herkennen de leerlingen de situaties waarin zij ook bang zijn? Welke situaties zijn grappig en welke echt eng? Repeteer het refrein met de leerlingen. Aan het einde van de voorstelling worden ze gevraagd om die lied mee te zingen en dansen.

Na de voorstelling

We hopen dat u en de kinderen genoten heeft van de voorstellingen, dat er veel gesprekken en vragen uit de leerlingen komen. Om de leerlingen te stimuleren nog lang na te praten over de voorstelling hebben we paar lessuggesties op een rijtje gezet om na de voorstelling met de leerlingen te doen.

- **Wow wat een avontuur! Vertel het na**

Weet jij nog alles van de voorstelling of weet je alleen jouw favoriete stukjes nog? Samen met je klasgenoten weet je vast nog wel hoe het verhaal ging. Vertel maar….

Vakgebied	Taal - schriftelijke oriëntatie
Leerdoel	De leerlingen vertellen een verhaal na (met steun van illustraties). ***Kerndoel 5*** *De leerlingen leren naar inhoud en vorm teksten te schrijven met verschillende functies, zoals: informeren, instrueren, overtuigen of plezier verschaffen.*
Werkvorm	Klassikaal en leerkrachtgebonden (favoriete stukje bespreken met schoudermaatje, denk-tweetal-vertel)
Benodigdheden	Als u foto's maakt tijdens de voorstelling kunnen de leerlingen die gebruiken ter ondersteuning.
Voorbereiding	Print de door u gemaakte foto's uit of zet ze klaar op het digibord
Ruimte	In eigen lokaal
Duur	30 minuten

Geef de leerlingen eerst de gelegenheid om hun ervaringen te delen over de voorstelling. Hiervoor kan je de coöperatieve werkvorm denk-tweetal-vertel gebruiken. De leerlingen denken eerst na over hun favoriete stukje, dan maken ze een tweetal met hun schoudermaatje en vervolgens vertellen ze hun favoriete stukje. Vraag een paar leerlingen om hun favoriete stukje met de groep te delen.

Vraag de leerlingen of ze het verhaal ook nog helemaal van het begin tot het eind weten. Ridder Florian heeft zoveel meegemaakt en er is zoveel gebeurd. Vraag de leerlingen te helpen om je het hele verhaal weer te herinneren. Gebruik ik dien nodig de platen te ondersteuning.

- **Wie wat waar?**

Je weet al goed waar het verhaal over ging. Kan je ook de drie W vragen benoemen? Dobbel maar met de wie wat waar dobbelsteen.

Vakgebied	Taal
Leerdoel	De leerlingen leren vragen stellen en beantwoorden over het verhaal. Ze beantwoorden vragen m.b.t. Wie/Wat/ Waar: wie er in het verhaal voorkomen, wat gebeurt in het verhaal en waar het verhaal zich afspeelt. ***Kerndoel 1*** De leerlingen leren informatie te verwerven uit gesproken taal. Ze leren tevens die informatie, mondeling of schriftelijk, gestructureerd weer te geven. ***Kerndoel 9*** *De leerlingen krijgen plezier in het lezen en schrijven van voor hen bestemde verhalen, gedichten en informatieve teksten.*
Werkvorm	Klassikaal of in kleine groepjes (coöperatieve werkvorm: denk, tweetal, vertel)
Benodigdheden	Wie wat waar dobbelsteen (extra wie wat waar schema)
Voorbereiding	Knip de plaatjes van wie wat waar uit en plak die op een grote dobbelsteen of blok. (bijlage blz. 40) Voor de extra opdracht kopieer het wie wat waar schema uit de bijlage voor elk kind of per tweetal (bijlage blz. 41)
Ruimte	In eigen lokaal of speelzaal
Duur	15 minuten (extra opdracht 20 minuten)

Bespreek met de leerlingen nog een keer het verhaal. De leerlingen dobbelen met de dobbelsteen. Als de dobbelsteen stopt met rollen komt één van de vragen wie / wat / waar naar boven.

Verdiepingsvragen om tot uitgebreidere antwoorden te krijgen:
Wie: Over wie gaat het verhaal? Over wie nog meer? Welke personages waren er allemaal?
Wat: Wat gebeurt er in het verhaal? Wat maken de personages mee? Wat gebeurde er daarna?
Waar: Waar speelt het verhaal zich af? Weet jij alle plekken nog? Binnen/buiten? Waar precies?

Naast de wie wat waar vlakken is er ook een vlak met de vraag "wat is het probleem?" en een vlak met "wat was de oplossing?". Deze kunt u gebruiken ter uitbreiding.

De leerlingen bespreken in tweetallen wat zij denken en laat daarna een paar tweetallen aan het woord. Vervolgens wordt er weer gedobbeld en herhaalt zich de werkvorm (denk tweetal vertel). Deze activiteit is ook goed in groepjes te doen, maar dan heeft u meer dobbelstenen nodig en dan vervalt de werkvorm denk tweetal vertel.

U kunt er ook voor kiezen om op 1 zijde van de dobbelsteen een vraagteken te zetten. Dobbelen de leerlingen het vraagteken dan verint u of een leerling een vraag over de voorstelling.

Tot slot is het een optie om de leerlingen een wie wat waar schema te laten invullen. Deze vindt u in de bijlage blz. 41. De kinderen kunnen afhankelijk van hun leeftijd de vragen beantwoorden door te tekenen of te schrijven

- **Begin, midden eind**

Nu ben jij aan de beurt! Overleg met je juf of meester of je het verhaal van de voorstelling gebruikt of dat je een nieuw avontuur van Ridder Florian maakt. Oke, dat is afgesproken, vouw nu je blaadje maar in drie vakken. In het eerste vak teken je het begin van het verhaal, in het tweede vakje het midden en het laatste vakje het einde. Hoe loopt jouw verhaal af?

Vakgebied	Taal
Leerdoel	De leerlingen kunnen het verhaal in de je juiste chronologische volgorde vertellen en kunnen begin, midden, eind aan geven (situatieschets-gebeurtenis-slot) of bedenken zelf een verhaal met structuur. ***Kerndoel 1*** De leerlingen leren informatie te verwerven uit gesproken taal. Ze leren tevens die informatie, mondeling of schriftelijk, gestructureerd weer te geven.
Werkvorm	Individueel
Benodigdheden	Per leerling een A4 blaadje in drieën gevouwen (gebruik hem verticaal voor meer tekenruimte) en potloden of stiften.
Voorbereiding	Zorg voor bovengenoemde materialen
Ruimte	In het klaslokaal, kinderen kunnen aan eigen tafel werken
Duur	30 minuten

Bespreek met de leerlingen nog een keer het verhaal. Kunnen ze het opdelen in begin, midden en eind? Deel de A4 blaadjes uit (vouw deze vooraf of met de leerling samen in drie vakken) Vraag de leerlingen om het verhaal van de voorstelling in drie of meer tekening na te maken. Ter differentiatie of vervolg opdracht kunnen de kinderen ook een nieuw avontuur van Ridder Florian tekenen, met een begin, midden en eind. Na afloop op een mooi gekleurd karton plakken en ophangen of bewaren in een projectschrift.

- **Ik vond de voorstelling en daarom voel ik me….**

Iedereen vindt of voelt iets anders, dat is juist leuk! Vertel je klasgenoten wat jij van de voorstelling vond. Vond je het spannend, grappig, stom, leuk, lang, geweldig en wat deed dat met je je? Voelde je je toen blij, verdrietig, bang, boos?
Weet jij ook hoe de personages uit de voorstelling zich voelde?

Vakgebied	Sociaal emotionele ontwikkeling
Leerdoel	De leerlingen leren het uiten van hun gevoelens en mening. **Kerndoel 34** De leerlingen leren zorg te dragen voor de lichamelijke en psychische gezondheid van henzelf en anderen.
Werkvorm	Klassikaal of in kleine groepjes
Benodigdheden	n.v.t.
Voorbereiding	Zorg voor een veilig sociaal emotioneel klimaat in de klas
Ruimte	In het klaslokaal
Duur	30 -45 minuten

Na het zien van de voorstelling is het van belang dat de leerlingen hun ervaringen kunnen delen over wat ze hebben meegemaakt, gezien en ervaren. Een goede manier is een kringgesprek of gesprekken in kleine groepjes. Vraag de leerlingen allemaal drie dingen te bedenken over wat ze gezien hebben tijdens de voorstelling. Laat ze daarna ook bedenken welk gevoel ze daarbij kregen (blij, verdrietig, angst, spanning, enz). Nadat de leerlingen voor zichzelf drie dingen bedacht hebben kunnen ze dit gaan bespreken met hun schoudermaatje. Probeer de leerlingen echt geïnteresseerd naar elkaar te laten luisteren en laat ze eventueel vragen aan elkaar stellen. Daarna is het tijd om een aantal kinderen in de grote groep te laten vertellen wat hun ervaring van de voorstelling was en hoe ze zich daarbij voelde. Bespreek dat er geen goed of fout is en dat iedereen de voorstelling of situaties anders kan ervaren en dat dat goed is.

Als vervolg op deze activiteit is het interessant om de leerlingen ook vanuit het perspectief van de personages te laten bedenken hoe die zich voelden. Ga met de kinderen langs alle personages van de voorstelling en bespreek hoe zij zich waarschijnlijk voelde en waarom (waar kon je dat uit zien/horen/voelen?).

Tot slot is het mogelijk om de leerlingen een tekening of een verhaal te laten maken over hun eigen ervaring (van een deel van) de voorstelling of vanuit één van de personages van de voorstelling.

- **Waar ben jij bang voor?**

Zoals je gezien hebt zijn zelfs ridders wel eens bang. Waar ben jij bang voor? Wil je er liever niet over praten? Tekenen mag ook.

Vakgebied	Sociaal emotionele ontwikkeling
Leerdoel	De leerlingen leren hun om gaan met gevoelens. De leerlingen leren angst/bang zijn te beschrijven en een manier om daar mee om te gaan. **Mens en samenleving** **Kerndoel 34** De leerlingen leren zorg te dragen voor de lichamelijke en psychische gezondheid van henzelf en anderen.
Werkvorm	Klassikale instructie en gesprek , daarna zelfstandige verwerking.
Benodigdheden	Papier en potloden, stiften, verf of krijtjes (eigen keuze met welk materiaal er gewerkt wordt)
Voorbereiding	Zorg dat al het materiaal klaar staat
Ruimte	In het klaslokaal of crea ruimte
Duur	30 -40 minuten

Vraag de kinderen of ze nog weten waar Ridder Florian allemaal bang voor was. Zelfs echte ridders zijn wel eens bang!

Nodig de kinderen uit om in de klas te vertellen waar zij bang voor zijn. Dit kan met een coöperatieve werkvorm of je kiest er voor om alle kinderen in één zin te laten vertellen waar ze bang voor zijn. Zelfs juffen, meester, vaders en moeders zijn wel eens bang. Bespreek met de kinderen dat het vaak gaat om iets nieuws proberen, zien, proeven, ervaren en dat als we het eenmaal kennen we eigenlijk helemaal niet meer bang zijn.

Na het kringgesprek gaan de leerlingen een tekening maken over iets waar zij bang voor zijn. Het materiaal daarvoor kies je vooraf of samen met kinderen. In een kleutergroep is het ook mogelijk om gedurende de week tijdens elke speel/werkles een klein groepje kinderen aan deze verwerking te laten werken. Maak in de klas een enge dingen hoekje/muur, als je er aan gewend bent om het elke dag te zien wordt het minder eng.

Het liedje “Adem in en uit’ kan je aan het einde van de les nog even zingen met de leerlingen om alle enge dingen van je af te schudden.

- **Liedjes van de voorstelling**

Ken je de liedjes nog van de voorstelling Ridder Florian? Ik denk het wel! Zing maar mee….of ben jij meer een danser, misschien weet jij de pasjes dan nog wel...of ben je meer ritmisch ingesteld? Dan ken jij vast de rap nog of kan je met ritme instrumenten de zangers en dansers ondersteunen.

Vakgebied	Muziek
Leerdoel	De leerlingen leren de liedjes en dansjes van de voorstelling **Kunstzinnige oriëntatie** *Kerndoel 54* *De leerlingen leren beelden, muziek, taal, spel en beweging te gebruiken, om er gevoelens en ervaringen mee uit te drukken en om er mee te communiceren.* ● *betekenisvolle onderwerpen en thema's uit de verschillende leergebieden en de directe belevingssfeer van de kinderen.* ● *Bijvoorbeeld: je eigen lijf, mensen, dieren, seizoenen, het weer, water, de zee, speelgoed, feest, sprookjes en verhalen, gedichten, prentenboeken, materiaal als inspiratiebron.*
Werkvorm	Leerkrachtgebonden les voor de hele groep
Benodigdheden	muzieklink en digibord (liedjes te vinden op www.heerotto.nl bij Ridder Florian)
Voorbereiding	n.v.t.
Ruimte	In het klaslokaal
Duur	30 minuten per les, hangt van de groep af hoe snel ze de liedjes leren

Leer met behulp van de muzieklink de liedjes van de voorstelling.
In het beginlied verteld Ridder Florian waar hij allemaal de bibbers van krijgt. Waar krijgen de leerlingen de bibbers van. Voeg de aanvullingen van de leerlingen toe aan het lied.
Bij het slotlied horen ook danspasjes weten de leerlingen die nog? Oefen de pasjes er ook bij.

Verwerkingslessen

De lessuggesties om voor en na de voorstelling te doen waren vooral gericht op ervaring, boek/verhaal oriëntatie. Leren moet op de eerste plaats leuk zijn, vandaar dat we een aantal verwerkingslessen hebben ontwikkeld, gekoppeld aan de voorstelling Ridder Florian. Zo hopen we aan te sluiten bij de belevingswereld van de leerlingen. Deze lessen kunt u in de week na de voorstelling heel eenvoudig met de leerlingen doen.

- **Vormen Lopen met Hertog Jan**

Hertog Jan en Ridder Florian moesten tijdens hun paardenwedstrijd vormen lopen. Weet jij nog welke vormen dat waren? Kan jij ze herkennen, maken en kleuren?

Vakgebied	Rekenen wiskunde - Construeren/opereren
Leerdoel	De leerlingen benoemen, ervaren en herkennen de basisvormen (cirkel, vierkant, driehoek, rechthoek) en een ruit. **Wiskundig inzicht en handelen** *Kerndoel 23* *De leerlingen leren wiskundetaal gebruiken.*
Werkvorm	Kringactiviteit, Denk-tweetal-vertel Zelfstandige verwerking
Benodigdheden	Vormen kaarten (bijlage blz. 42-44) Werkblad vormen (bijlage blz. 45) evt. blok of tafel ter ondersteuning
Voorbereiding	Pas de klas indien nodig aan, zodat er voldoende ruimte is om de vormen te lopen.
Ruimte	Een grote kring met lege ruimte in het midden of speelzaal
Duur	Vormen benoemen: 10 min Vormen lopen: 20 min Vormen kleuren: 20 min (kan ook op een ander moment bijv. in de weektaak)

In deze les ervaren de leerlingen de (basis)vormen op 3 manieren. Bespreek met de leerlingen welke vormen ze al kennen. Doe dit aan de hand van de bijgeleverde vormen kaarten. Om alle leerlingen te activeren is de coöperatieve werkvorm denk-tweetal-vertel een mooie werkvorm. Laat een kaart zien, alle leerlingen denken (allemaal) na welke vorm het is, dan maken ze tweetallen (met hun vaste schoudermaatje) en vertellen ze zachtjes

welke vorm ze denken dat het is. U vraagt daarna een aantal tweetallen welke vorm zij dachten dat het was en benoemd dan de juiste vorm.

Na het ophalen van de (voor)kennis, gaan de leerlingen de vormen ook ervaren met hun lichaam. Ze worden nu zelf even Ridder Florian (want die was het beste) en lopen één van de vormen na. Begin zelf of één sterke leerling die het aan de hele groep laat zien en als alle kinderen het begrijpen kunnen meerdere kinderen tegelijk lopen. (Het kan ook later in een spelles met alle kinderen, in de speelzaal). Als het lastig is, dan kan een blok als beginpunt helpen of een tafel in het midden waar de kinderen de vorm om heen moeten maken. Ook deze activiteit kunnen kinderen in tweetallen of groepjes doen. De leerlingen geven elkaar dan een opdracht om een vorm zo goed mogelijk na te lopen. Deze activiteit is ook leuk als raadspelletje in te zetten….rarara welke vorm loop ik?

Tot slot is er een vormen werkblad bijgeleverd. De kinderen zoeken de vormen en geven deze de juiste kleur.

Uiteraard zijn er nog tal van andere mogelijkheden om lessen te koppelen aan de vormen van Hertog Jan en Ridder Florian. Wat dacht een tekening maken waarin je alleen de basis vormen mag gebruiken, bijv. tekenen een kasteel met alleen de basis vormen. Of Hertog Jan kent de vormen nog niet zo goed. Kan jij in de klas/school de vormen voor hem zoeken.De leerlingen verzamelen dan alle vormen en sorteren ze, zodat Hertog Jan ze ‘s nachts stiekem even kan komen leren. Hij wil natuurlijk niet dat mensen weten dat hij ze nog niet kent

- **Ridder Florian waar zit je verstopt….. Memorie**

Die Ridder Florian toch net als in het begin van de voorstelling verstopt hij zich steeds voor jou. Kan jij hem vinden? Zoek steeds twee dezelfde plaatjes. Lukt het je niet, dan is de volgende speler aan de beurt.

Vakgebied	Rekenen en concentratie en geheugen
Leerdoel	De leerlingen leren zich gedurende langere tijd te concentreren. De leerlingen leren precies te kijken en overeenkomsten / twee dezelfde te vinden. De leerlingen trainen hun geheugen. ***Kerndoel 25*** *De leerlingen leren aanpakken bij het oplossen van reken-wiskundeproblemen te onderbouwen en leren oplossingen te beoordelen.*
Werkvorm	Groepjes van minimaal 2 en maximaal 4 leerlingen
Benodigdheden	Memorie kaartjes (bijlage blz. 46-47)

Voorbereiding	Kopieer, lamineer en knip de memorie kaartjes
Ruimte	In het klaslokaal, aan tafel
Duur	10 minuten per spel

Als de leerlingen bekend zijn met het spel memorie kunnen ze vrij snel aan de slag. Als ze het spel nog niet kennen, dan is een korte instructie en een keer samen spelen nodig.

Leg alle kaartjes ondersteboven op tafel. De leerlingen mogen om de beurt steeds twee kaartjes omdraaien. Zijn de kaartjes hetzelfde dan mag de leerling het setje houden en nog een keer proberen. Zijn de kaartjes niet hetzelfde dan is de volgende leerling aan de beurt.

Als het te weinig kaartjes zijn (en het dus te makkelijk is voor de kinderen), dan kunnen de kinderen zelf kaartjes bij maken op het meegeleverde lege memorie vel (na het tekenen kopieer je die dan nog een keer, zodat ze echt identiek zijn) of vul ze aan met andere memorie kaartjes. De Ridder Florian kaartjes tellen in dat laatste geval dan bijvoorbeeld als dubbele punten.

Bent u al met het leerdoel turven in de klas bezig? Laat de kinderen dan turven hoeveel punten ze hebben.

- **Ik ben op zoek naar geklingel klangel**

Ridder Florian moet op zoek naar het oude vrouwtje. Als hij geklingel klangel hoort dan moet hij blijven staan, want dan komt het oude vrouwtje eraan. Onderweg komt Ridder Florian ook nog allemaal andere geluiden tegen. Kan jij hem helpen het geklingel klangel te horen?

Vakgebied	Muziek
Leerdoel	De leerlingen komen in aanraking met verschillende muziekinstrumenten. De leerlingen leren dat alle muziekinstrumenten een ander geluid maken. De leerlingen leren precies te luisteren en te beoordelen of dat geluid klopt bij wat ze willen communiceren. **Kunstzinnige oriëntatie** *Kerndoel 54* *De leerlingen leren beelden, muziek, taal, spel en beweging te gebruiken,* *om er gevoelens en ervaringen mee uit te drukken en om er mee te communiceren.* • *betekenisvolle onderwerpen en thema's uit de verschillende leergebieden en de directe belevingssfeer van de kinderen.* • *Bijvoorbeeld: je eigen lijf, mensen, dieren, seizoenen, het weer, water, de zee, speelgoed, feest, sprookjes en verhalen, gedichten, prentenboeken, materiaal als inspiratiebron.*

Werkvorm	In de kring met de hele groep
Benodigdheden	Muziekinstrumenten
Voorbereiding	Zorg voor voldoende muziekinstrumenten, waarmee de geluiden van de voorstelling kunnen worden nagebootst. Gefluit, geklop, getoeter, gedrup, gebel, gejammer, muziek, getik…..en geklinkel klangel (Dit vraagt wat vooronderzoek van de leerkracht)
Ruimte	In het klaslokaal, kring
Duur	30 minuten

Bekijk met de leerlingen welke muziekinstrumenten er allemaal zijn. Weten de kinderen hoe de muziekinstrumenten heten? Benoem de instrumenten en ontdek samen met de leerlingen wat voor geluid ze kunnen maken. Herhaal nu het stukje tekst uit de voorstelling

Ga op reis
Vol dappere moed,
Kijk om je heen en luister goed.
Hoor je geklingel, blijf dan staan
Het oude vrouwtje komt eraan!

Hoor je geklingel, blijf dan staan
Het oude vrouwtje komt eraan!

Kunnen de leerlingen nog benoemen welke geluiden erin voorkwamen?
Geklop - Heer de Lange
Gefluit - het vogeltje
Gedrup - de regen
Gejammer - de draak
Getoeter - Hertog Han
Gebel - muzikant
Geping - muzikant
Gebliep - muzikant
Gepep - muzikant
Geklingel klangel - het ouder vrouwtje

Probeer met de leerlingen te ontdekken met welke instrumenten je deze geluiden zou kunnen maken. Laat de kinderen zelf vooral veel uitproberen met de instrumenten.

Aan het einde van les kiezen jullie voor alle geluiden het beste instrument en laten de geluiden achter elkaar horen, met natuurlijk als laatste het geklingel klangel, want dan is het vrouwtje gevonden en hoeft Ridder Florian nooit meer bang te zijn.

- **Dat kan ik ook!**

Ben je er klaar voor? Kruip in de huid van Ridder Florian, Sigaar, Heer de Lange, De Draak, Hertogh Han en het oude vrouwtje. Dan spelen we samen het verhaal van Ridder Florian nog eens na. Ik ben benieuwd wie we allemaal tegen gaan komen!

Vakgebied	Drama - Vertelpantomime
Leerdoel	De leerlingen leren spel te gebruiken, om er gevoelens en ervaringen mee uit te drukken en om er mee te communiceren. **Kunstzinnige oriëntatie** Kerndoel 54 De leerlingen leren beelden, muziek, taal, spel en beweging te gebruiken, om er gevoelens en ervaringen mee uit te drukken en om er mee te communiceren. ● betekenisvolle onderwerpen en thema's uit de verschillende leergebieden en de directe belevingssfeer van de kinderen. ● Bijvoorbeeld: je eigen lijf, mensen, dieren, seizoenen, het weer, water, de zee, speelgoed, feest, sprookjes en verhalen, gedichten, prentenboeken, materiaal als inspiratiebron.
Werkvorm	Vertelpantomime, leerkracht leest een verhaal voor de kinderen spelen tegelijkertijd het na
Benodigdheden	Verhaal (bijlage blz. 48)
Voorbereiding	Lees het verhaal een keer door en zorg voor een goede ruimte om in te werken
Ruimte	In de speelzaal of een leeg klaslokaal
Duur	Warming up 10 min Vertelpantomine 20 min Evaluatie 5 min

Als warming up kruipen de kinderen in de rol van de personages. Loop als Ridder Florian de bange, Heer de Lange, Sigaar, de Draak, Hertog Han en het oude vrouwtje naar de overkant. Geef leerlingen aanwijzing als hoe snel loopt hij/zij, hoe kijkt hij/zij om zich heen, hoe voelt hij/zij zich nu? Als de leerlingen meer begeleiding nodig hebben kunt u ook gerichte opdrachten geven als: Loop heel bang als Ridder Florian naar de overkant. Loop heel boos en snel als Heer de Lange naar de overkant. Loop een beetje onhandig als Hertog Jan naar de overkant. Loop langzaam en gebogen als een oud vrouwtje naar de overkant. Loop als een gevaarlijke of lieve draak naar de overkant.

Laat een paar kinderen die het leuk vinden voordoen hoe zij lopen als de personages.

Leg de kinderen nu uit dat jij het verhaal gaat voorlezen en dat de kinderen heel stil moeten zijn en goed moeten luisteren. Ze spelen het verhaal tegelijkertijd na. Geef indien nodig aan tot waar de kinderen mogen lopen, zodat u niet zo hard hoeft voor te lezen.

Bespreek als evaluatie wat de kinderen er van vonden en kies samen nog één personage of stuk uit het verhaal om nog een keer uit te beelden

- **Ridder Florian wordt steeds een beetje groter**

Ridder Florian is steeds minder bang en daardoor wordt hij ook steeds een beetje groter. Kan jij Ridder Florian in de goede volgorde van klein naar groot neerleggen?

Maar wat is dat nou? Heer de Lange wordt steeds banger en daardoor steeds korter. Kan jij Heer de Lange in de goede volgorde van lang naar kort neerleggen?

Vakgebied	Rekenen - Classificeren en seriëren
Leerdoel	De leerlingen zien overeenkomsten en verschillen en leggen voorwerpen op de juiste volgorde neer van klein naar groot en lang naar kort **Meten en meetkunde** Kerndoel 33 De leerlingen leren meten en leren te rekenen met eenheden en maten, zoals bij tijd, geld, lengte, omtrek, oppervlakte, inhoud, gewicht, snelheid en temperatuur.
Werkvorm	Groepjes kinderen kunnen na instructie en begeleid inoefenen hier zelfstandig mee aan de slag
Benodigdheden	Knipbladen leerlingen (bijlage blz. 49) Lange strook om plaatjes op te plakken Lijm en scharen
Voorbereiding	Kopieer voor alle leerlingen een werkplek, knipblad, schaar, lijm en strook om op te plakken
Ruimte	In het klaslokaal, voor de leerlingen een werkplekje aan tafel
Duur	Instructie 10 min begeleid inoefenen 5 min verwerking 25 min

Vertel de leerlingen dat ze vandaag gaan leren over klein en groot en lang en kort. Vraag de leerlingen van klein naar groot uit te beelden met hun handen. Vertel de leerlingen nu dat Ridder Florian steeds groter werd, doordat hij steeds minder bang werd. Laat de leerlingen dit ook ervaren door zelf heel bang te staan en daarna heel zelfverzekerd. Bij welke emotie

ben je groot of klein? Heer de Lange werd steeds kleiner, omdat hij zelf steeds banger werd. Laat de leerlingen ook dit zelf ervaren. Hoe kan je je jezelf steeds een beetje langer of korter maken?

De leerlingen krijgen nu het knipblad van Ridder Florian en knippen zelfstandig de plaatjes uit. Als alle plaatjes zijn uitgeknipt leggen ze eerst de plaatjes in de goede volgorde van klein naar groot. Liggen de plaatjes goed, dan kunnen ze beginnen met plakken. De leerlingen die snel klaar zijn kunnen hetzelfde doen met het knipblad van Heer de Lange. Leerlingen die over het eerste knipblad lang doen kunnen het andere knipblad beter een andere (speel)werkles maken.

Na de (speel)werkles kunnen de kinderen hun werk presenteren aan de andere leerlingen, met daarbij de uitleg wat ze geleerd hebben.

Schooltv

Onderstaande links zijn suggesties om met de kinderen te kijken passend bij het thema Ridders, kastelen en sprookjes.

https://www.schooltv.nl/video/hoelahoep-afl-45-ridders-en-prinsessen/#q=ridders
https://www.schooltv.nl/video/apennoten-ridder-jan/#q=ridders
https://www.schooltv.nl/video/koekeloere-ridders-en-feeen/#q=ridders
https://www.schooltv.nl/video/huisje-boompje-beestje-het-kasteel/#q=ridders
https://www.schooltv.nl/video/studio-snugger-aflevering-109/#q=ridders
https://www.schooltv.nl/video/hoelahoep-het-paard-van-ridder-hoela/#q=ridders
https://www.schooltv.nl/video/koekeloere-er-was-eens-een-verhaal-met-een-staartje/#q=kastelen
https://www.schooltv.nl/video/het-spookconcert-muziek-maken/#q=kastelen
https://www.schooltv.nl/video/rekenverhalen-het-paleis-van-pa-meter/#q=kastelen
https://www.schooltv.nl/video/rekenverhalen-de-langeslangeweg-naar-huis-1/#q=kastelen

Bijlagen

Even voorstellen (personage kaarten)

Ridder Florian

Hoi,
Ik ben Ridder Florian de bange. Ik ben een echte ridder, maar ik heb wel een probleempje. Ik ben namelijk verschrikkelijk bang. Eigenlijk voor heel veel dingen en alles. Het liefst zou ik daar eens een einde aan willen maken, maar ik weet niet precies hoe. Wie weet komt er in de voorstelling een oplossing voor mijn angst.

Gerard

Bonjour,
Ik ben Gerard. Ridder Florian noemt mij altijd Sigaar, maar dat is dus niet goed. Ik ben een lakei en ik woon in het kasteel. Ik probeer een oplossing te vinden voor het Ridder Florian die altijd bang is, maar eigenlijk ben ik stiekem zelf ook een beetje bang. Dat laat ik natuurlijk echt niet merken, want ik ben De Gerard van dit kasteel!

Sjonnie

Hihihihi,
Ik ben Sjonnie het paard van Ridder Florian. Ik ben een trouw dier en ik breng Ridder Florian overal naar toe waar hij maar wilt. Alleen ben ik niet zo gek op het woeste woud. Daar is het zo donker en zijn allemaal geluiden die ik niet ken.....brrrr...maar ik zal moedig zijn en ik breng Ridder Florian naar elke plek die hij maar wenst.

Heer de Lange

Waar zit die kleine...grrrr...o hallo. Ik ben Heer de langeeeee. Waar zit Ridder Florian? Als ik hem in mijn handen krijgen....hahahaha. Ik ga hem eens even lekker bang maken. Auf wiedersehen!

Draak

Snik, snik, snik,
O sorry ik wist niet dat je daar was! Nee, niet meteen wegrennen. Je hoeft echt niet bang te zijn ik ben maar een draak. Nou dag hoor...laat me maar weer alleen.

Hertog Jan van Spangen

Hey, hoi, jij daar!
Ik ben Hertog Jan van Spangen en ik ga een draak vangen! Ik ben de beste en ik kan alles! Mijn huis staat vol met prijzen en ik kan iedereen verslaan! Wil jij met mij een wedstrijdje doen? Kom maar op!

Het oude wijze vrouwtje

Geklingel en geklangel….ik ben het oude wijze vrouwtje. Ik weet heel veel en voor elk probleem maak ik zo een toverdrankje. Ik woon in klein huisje in het woeste woud, maar mensen weten me altijd te vinden. Hoor je geklingel klangel blijf dan staan….het oude wijze vrouwtje komt eraan!

Woordenschat woordkaarten

1. Eenzaam
2. Lakei
3. Ridder
4. Schrikken
5. Dappere moed
6. Kasteel
7. Gejammer

1. Eenzaam (alleen - niemand die bij je is - verdrietig - graag samen willen zijn

2. Lakei (bediende - serveren - zorgen - helpen - werken)

3. Ridder (schild - harnas - zwaard -cape - kasteel - vechten)

4. Schrikken (bang zijn - niet verwacht - angstig - verstoppen)

5. Dappere moed (niet bang zijn - sterk zijn - doorzetten - volhouden - niet ermee stoppen)

6. Kasteel (kantelen - torens - kasteel muur - koning en koningin - ridders)

7. Gejammer (huilen - snikken - sniffen - piepen - treurig of verdrietig zijn)

Woordenschat kaartjes voor mix en koppel

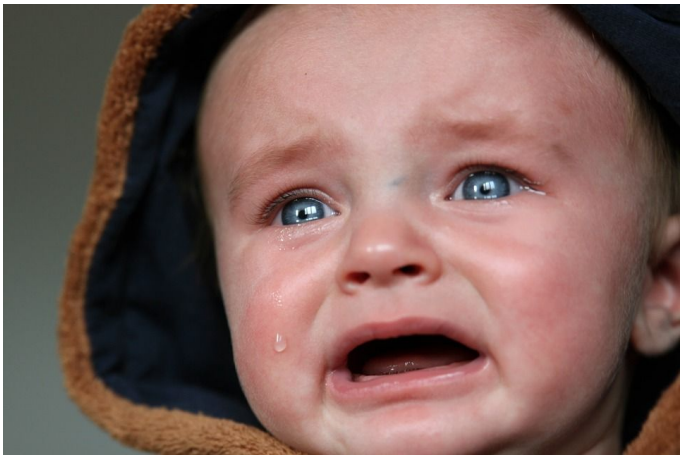

Wie wat waar dobbelsteen plaatjes

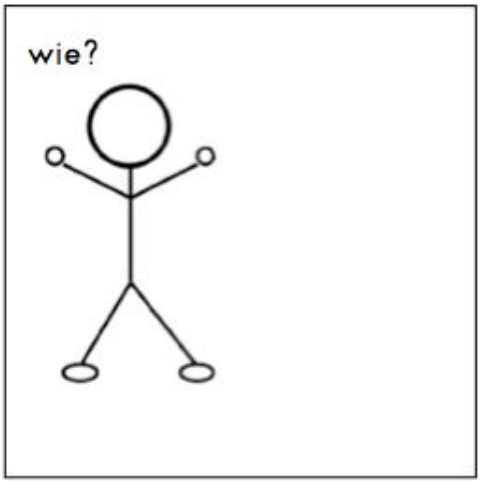

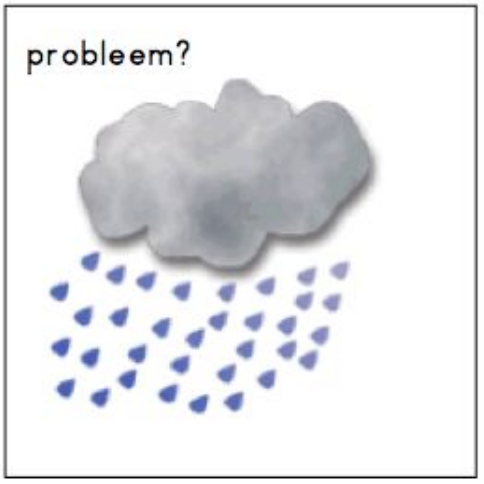

Wie wat waar schema

Vormen kaarten

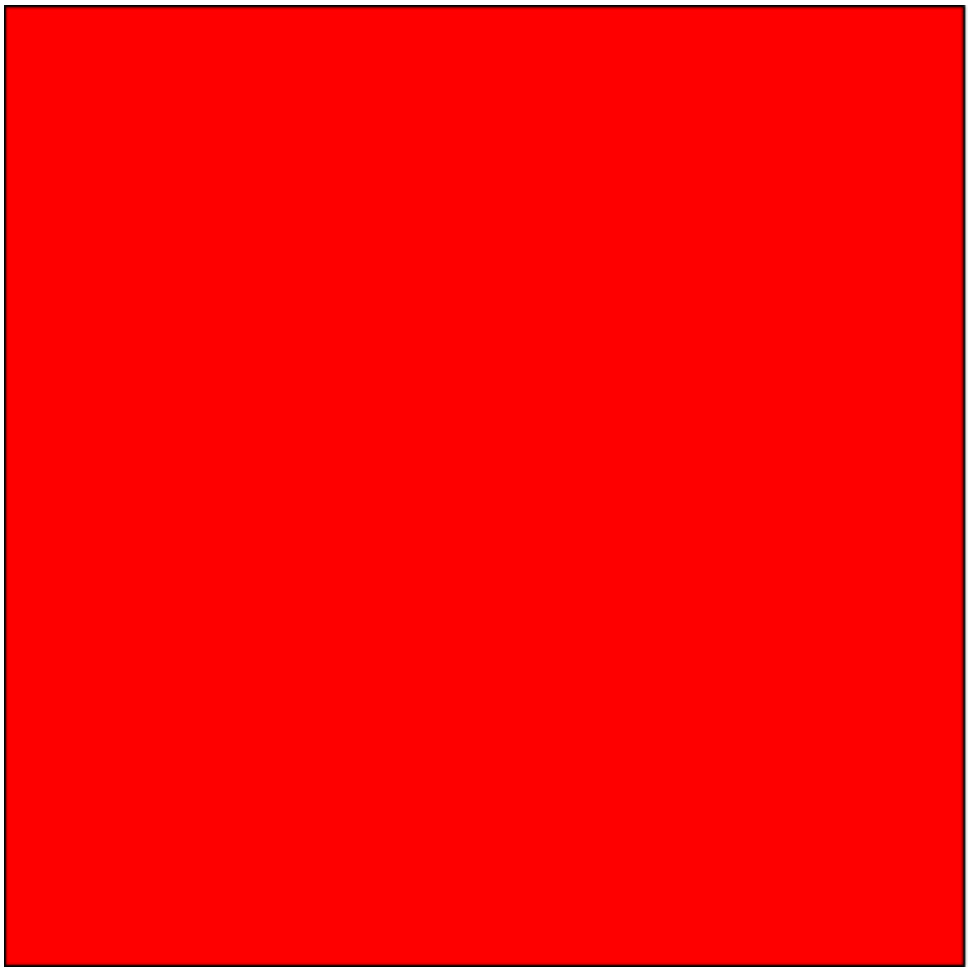

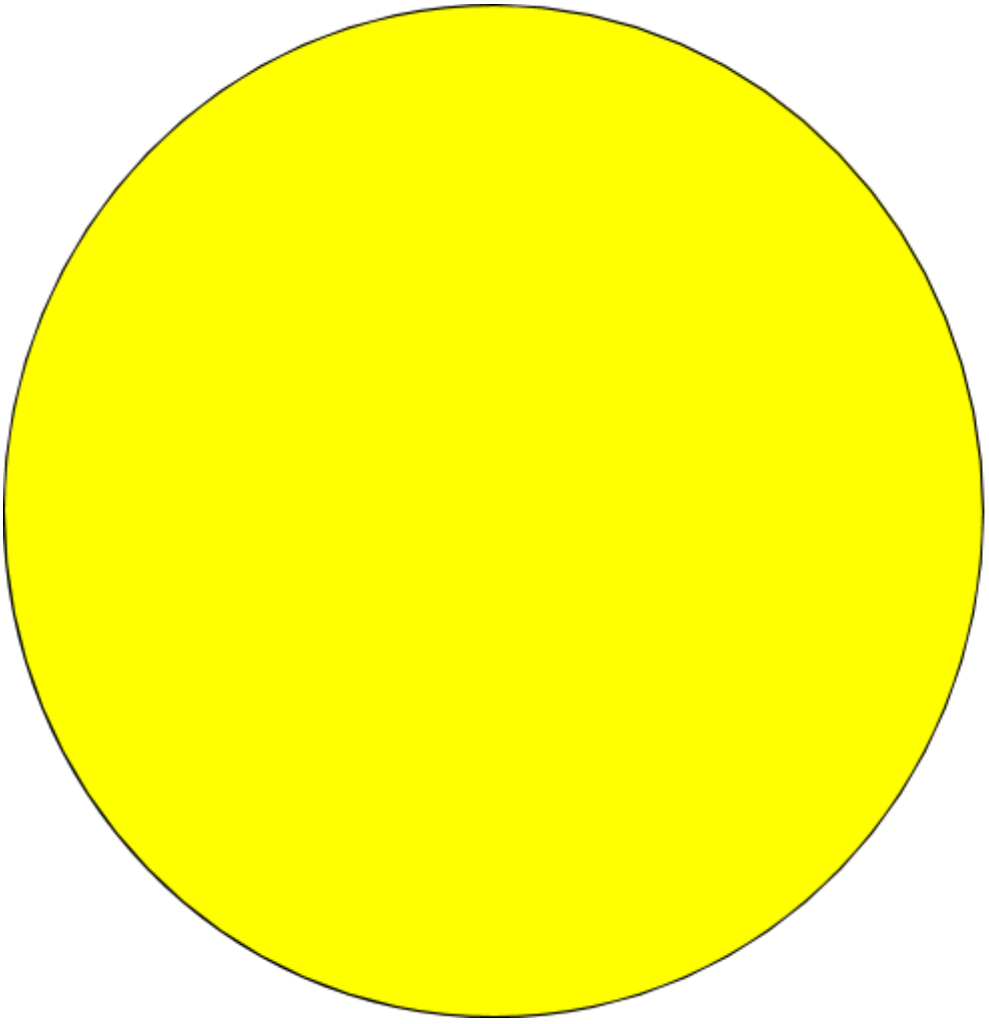

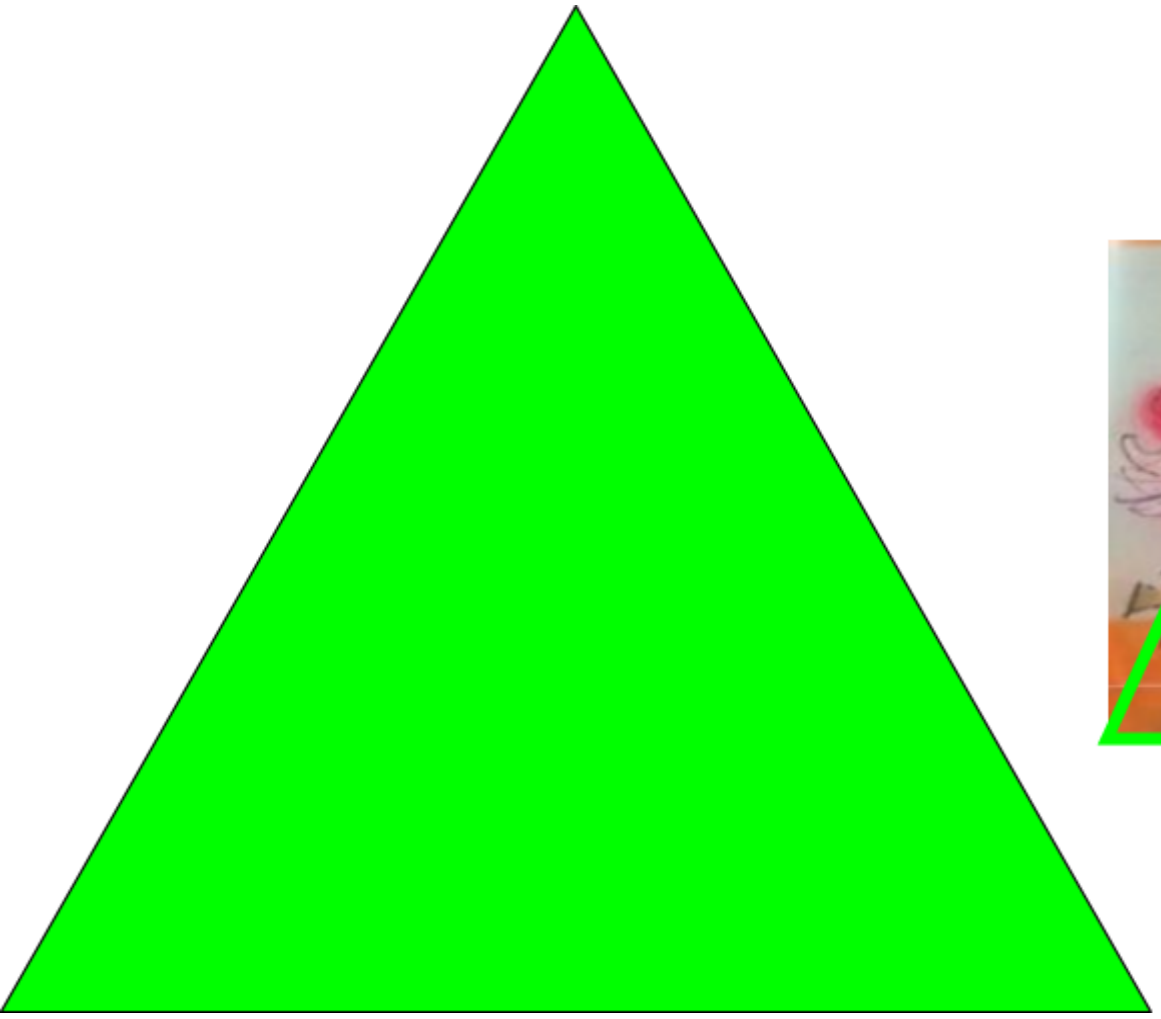

Vormen werkblad

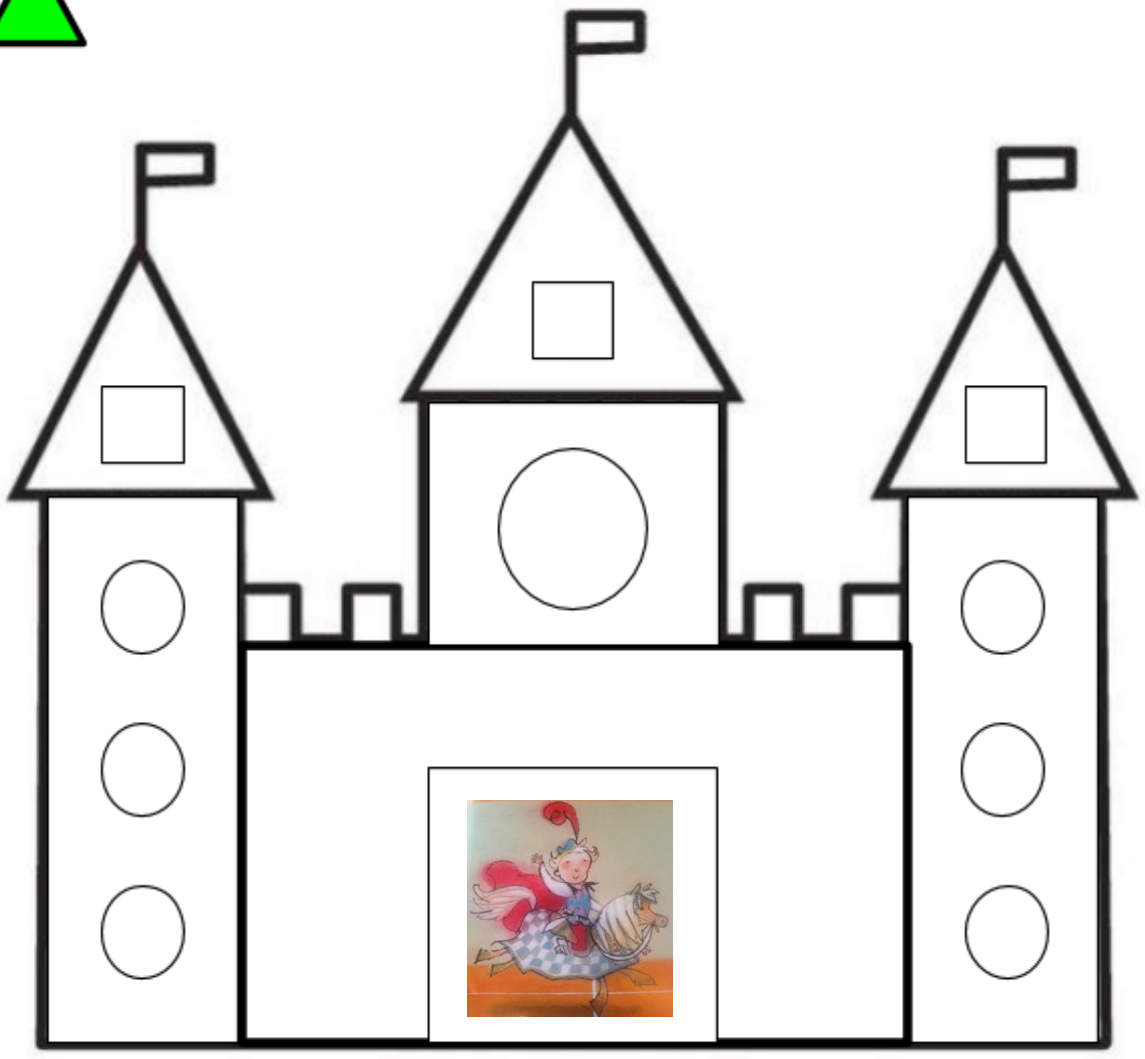

Ridder Florian Memorie spel

Let op: Dubbel uitprinten per leerling zodat ieder kind 12 x 2 setjes kaartjes heeft.

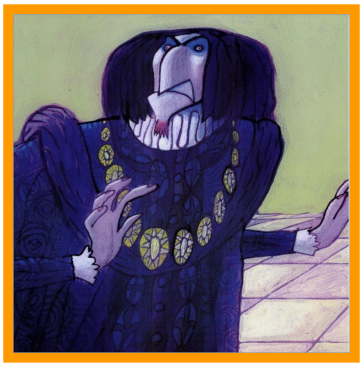
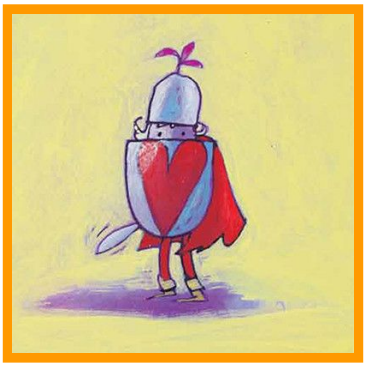

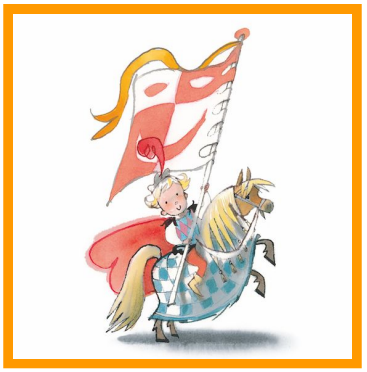

Een leeg memorie blad, om de leerlingen zelf het memorie uit te laten breiden.

Verhaal vertelpantomime

Er was een eens een ridder. Hij heette Ridder Florian de bange. Hij was heel erg bang, verstopte zich in het kasteel en stond de hele dag met knikkende knieën te bibberen op zijn benen. Hij schrok van grote zwarte spinnen en van grijze haaienvinnen of van kopje onder en van bliksem en gedonder. Maar ook van honden die hard blaften en van poepen op de wc.

Maar op een dag was Ridder Florian het helemaal zat. Hij zei: "ik ben het helemaal zat om bang te zijn".

Samen met Gerard keek hij in het boek van met alle antwoorden én las dat hij op zoek moest naar het oude wijze vrouwtje.

Ridder Florian was net van plan om weg te gaan toen hij geklop hoorde. Het was zijn buurman Heer de lange. Zijn knieën gingen knikken en hij verstopte zich snel achter een leeuwenkop. Al snel bedacht hij het plan om Heer de Lange bang te maken door te doen alsof het een echte leeuw was. Ridder Florian liep rond als een leeuw, brulde als een leeuw en tot slot vechte hij met de leeuw. Heer de Lange was onder de indruk en maakte dat hij weg kwam.

Ridder FLorian pakte zijn paard Sjonnie en samen gingen ze op pad door het woeste woud. Al snel hoorde hij een eng geluid en zijn knieën begonnen meteen te knikken. Het was een draak. Oef gelukkig geen enge draak! Ridder Florian werd vriendjes met de draai en ze speelden samen.

Na een tijdje ging Ridder Florian weer verder, nog steeds op zoek naar het oude wijze vrouwtje. Hij keek goed of hij haar ergens zag of hoorde. Al snel kwam hij Hertog Han van Spangen tegen, die hem uitdaagde voor een wedstrijd. Ridder FLorian reedt de mooiste cirkel, het beste vierkant en de schuinste driehoek en won de wedstrijd. Hij was dol gelukkig!

De wedstrijd was gewonnen, maar Ridder Florian was nog steeds een beetje bang. Hij moest maar weer verder op zoek naar het oude wijze vrouwtje. Op eens bleef hij stokstijf staan! Hij hoorde geklingel. Met grote ogen keek hij naar het oude vrouwtje en vroeg: "Heeft u voor mij een drankje, zodat ik nooit meer bang hoef te zijn". Maar het vrouwtje gaf hem geen drankje en zij in plaats daarvan "Kin omhoog, borst vooruit. Adem in…. en uit en dan komt het allemaal heus wel goed".

Ridder Florian deed wat het oude vrouwtje zei en voelde zich inderdaad al een stuk minder bang. Met een draf reed hij terug naar Gerard in het kasteel, om hem alles te vertellen.

Ridder Florian Serieër knipblad

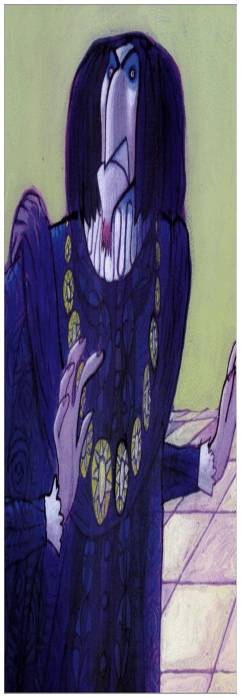	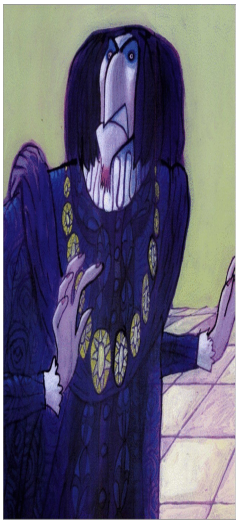	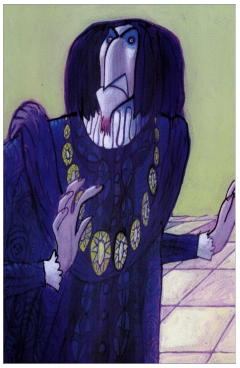	
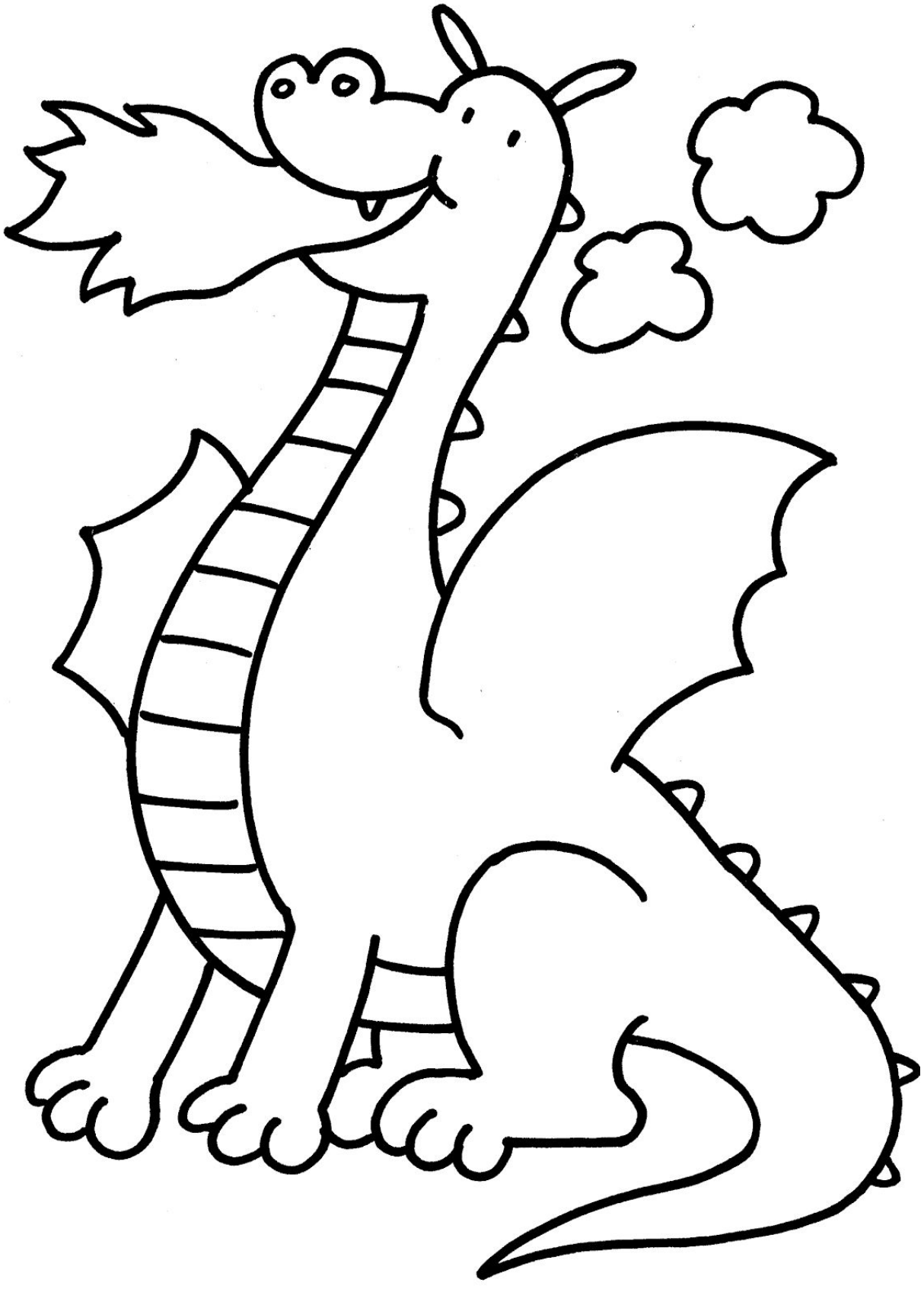
Kleurplaten Ridder Florian